

Dimissionstale 2018

Kære studenter

Tillykke med jeres huer! I, jeres lærere, skolens personale, familier, kærester og venner er samlet her i dag for at gennemføre et overgangsritual af de helt store, nemlig dimissionen, hvor jeres ungdomsuddannelse giver jer papir på og ønsker jer tillykke med velgennemført ungdomsuddannelse. I dag er der noget der slutter, og noget der begynder. Hvad I går ind til, ved kun I, og måske er I ikke helt klar over hvad der forsvinder og slutter når I går ud af døren i dag. I starten af juni havde jeg et hold 25 års jubilarerer på besøg på skolen. Det var festligt, historierne væltede frem, og egentlig var jeres rektor her ganske overflødig. Nok var der sket lidt på skolen siden sidst, bygget lidt til og lokalerne byttet lidt rundt, men den største seværdighed var de gamle klassekammerater selv, gensynet og deres minder om sommeren 1993. Da vi på et tidspunkt kom til et klasselokale på nordfløjen, udbrød en af dem spontant: "Her lugter som for 25 år siden!". Lugtesansen trak hende pludseligt 25 år tilbage i tiden. En anden kunne stadigvæk huske kantinens boller, og spurgte om det stadig var de samme man kunne få i pausen. I samme boldgade talte jeg sidste år med en lærer som havde været væk fra skolen i en periode. Han savnede skolen, sagde han. Da jeg spurgte hvad han savnede, nævnte han selvfølgelig eleverne, eller nærmere "lyden af elever på gangene på vej til og fra time". Han savnede skolens lydtapet. Lugte, lyde, smage, lysindfald – alle disse ting brænder sig fast for evigt gennem de år I har haft her på skolen. Personligt vil jeg til mine dages ende huske lyset på lediggangsstenen når rødtjørnen springer ud, lyden af min nøgle der går i låsen til kontoret eller af den mærkelige stilhed der er på gangene fem minutter efter timen er gået i gang. Hvad I husker fra jeres skoletid, ved kun I, men jeg håber og tror at jeres sanser vil bevare mindet om en god skolegang på Lemvig Gymnasium. Mange morgener er jeg gået forbi bordene oppe i kantinen i 9.30-frikvarteret og har undret mig over en flok drenge der i stedet for formiddagskaffe med kantinens solide hjemmebagte boller kan spise en pizzasnegl overhældt med cremefraiche-dressing, men der er så meget rektorer ikke forstår, og måske er det netop den oplevelse I vil huske når vi mødes til jubilæum i juni år 2043. Godt nok lærer skolen her jer at tænke kritisk, rationelt og køligt, men en god skole formår også at tale til følelserne. Uden følelser, livsglæde og mødet mellem mennesker bliver alt ligegyldigt, og vi kan slet ikke flytte os mentalt – det er jo det skole handler om – uden at have følelserne, kunsten og alt det der binder os sammen med. Det sker for det meste ubevidst, men bygningen, lydene, lugtene, duftene, farverne og kunsten har talt til jer hver en skoledag I har haft her. Solrytteren ude i gymnasiets rundkørsel har stirret jer i øjnene hver morgen selvom I sjældent har nikket igen. Sådan er det: Nogle ting sætter man først virkelig pris på når de forsvinder mellem hænderne på en, men vi bærer det med os herfra.

Eud, eux, hhx, stx – det er egentlig nogle skrækelige forkortelser man har givet til de år, den eksamen og den hverdag der har fyldt jeres liv de sidste år. Hvilken farve jeres hue end har: I er elever og studenter fra Lemvig Gymnasium, og hvilket resultat I end får med herfra i dag, kan I være stolte, og det vil gå jer godt. Selvfølgelig drager I herfra med vidt forskellige resultater, I har alle fået forskelligt udbytte fagligt og personligt, men I skal bruge dagen i dag til at være stolte over at I klarede skærene og nu har fået huen på hovedet som tegn på at noget er endt godt. Der kan være lige så god grund til at være stolt over et 2-tal som over et 12-tal hvis I har gjort hvad I kunne.

Hvad angår jeres forskellige resultater, skal I tænke ligesom Niels Klim i vores udødelige landsmand Ludvig Holbergs forunderlige værk, der udkom i dansk oversættelse her i foråret. Niels Klim har studeret på universitetet i København, og da han vender hjem til Bergen, falder han ned gennem et hul i et bjerg. Han lander på planeten Nazar i landet Potu, hvor han søger job hos fyrsten som dog ikke mener at Niels Klim er dygtig nok til en ærefuld stilling ved hoffet. Han trøster Niels Klim ved at sige følgende vers:

Hver må måle sig selv med sin egen personlige skala.
"Kend dig selv", de mægtige ord, der kom til os fra himlen,
bør stå prentede dybt i dit bryst til evig erindring.

Niels Klim får besked på at lade være med at måle sig med andre, men I stedet koncentrere sig om at lære sig selv at kende. Det samme vil jeg sige til jer. Selvfølgelig har jeres uddannelse handlet om at præstere godt, få gode karakterer, skabe sig gode muligheder for at læse videre eller at komme ud på en god elevplads, men det vigtigste med jeres uddannelse og indbegrebet af den dannelse I har fået på Lemvig Gymnasium, er at I har lært jer selv bedre at kende. Det kommer måske som en overraskelse for nogen at man kan lære sig selv bedre at kende ved at studere planeter, andengradsligninger, gamle grækere, moderne dansk litteratur, virksomhedsøkonomi eller franske verber, men det er lige præcis hvad der sker på en skole. Jeres horisont er blevet bredere, I har lært om jeres egen plads i universet, om at I kulturelt set er barn af 2-3000 år gamle grækere og romere, om psykologien bag reklamer og markedsføring eller om hvordan den kolde krig har gjort jer til dem I er. I er kommet et spadestik dybere ned i jeres egen baggrund og personlighed, og det er den vigtigste bagage I kan tage med herfra. Selvindsigt og forståelse for hvem vi er, og hvad vi er rundet af, er noget af det mest værdifulde i livet. Derfor stod sætningen "Kend dig selv" også over indgangen til Apollontemplet i Delfi, hvor de gamle grækere tog hen for at blive klogere på livet og fremtiden. Det bedste værn mod en omskiftelig og uvis fremtid er at man kender sig selv og sin baggrund og har en bred horisont i tilværelsen. Derfor giver jeg heller ikke meget for undervisning der er baseret på gætterier om hvad morgendagen bringer. Det vigtigste er at I har dygtiggjort jer inden for de fag som jeres uddannelse består af. De fag åbner verden for jer. I lærer paradoksalt nok om jer selv og, finder jeres plads i verden, ved at stifte bekendtskab med det fremmede, med planeter, historien og kunsten. Derfor er de brede alment dannende fag også en vigtig del af handelsuddannelserne. Mange af jer som er handelsstudenter, skal ud i verden for at beskæftige jer med økonomi og handel, og I kommer derfor også til at møde mange fremmede kulturer, og for at kunne sælge eller handle med nogen, må man kunne sætte sig i en andens sted og kende deres behov. Det med at kunne sætte sig i en andens sted, sætte sig ind i andres måde at tænke på, er netop hvad man træner, når man læser litteratur eller prøver at forstå hvad der er sket i andre kulturer eller historiske perioder. Det handler faktisk om empati. Den slags kommer til at gavne jer når I skal sælge øl i Rusland eller småkager i Kina. Så kære handelsstudenter, dansk og alle kulturfagene er måske de vigtigste fag I har haft selvom I selvfølgelig brænder for afsætning og virksomhedsøkonomi.

Der tales meget om præstationsræs, 12-tals piger og om at ungdommen er stresset som aldrig før, og i dag må mit bedste råd til jer altså være at I tænker som Niels Klim: Hver må måle sig selv med

sin egen personlige skala. I dag skal I ikke tænke på sidemandens karaktergennemsnit, på om I kommer ind på studiet med højeste adgangskrav eller om I har levet op til andres forventninger. Kig på jer selv, og tænk på hvor meget I har udviklet jer og lært siden første skoledag her på skolen, hvor I ankom som spændte nye elever på første årgang blandt selvsikre og hjemmevante 3.g'ere. Men usikkerheden begynder måske så småt at brede sig. Efter de trygge og udviklende år her på skolen, begynder forældre og andre voksne omkring jer nu at spørge: Hvad nu? Hvad skal det hele bruges til?

Ja, hvad skal det bruges til? Hvad vil I blive til? På bagsiden af årets dimissionsprogram har jeg valgt at bringe et billede af en skulptur, som mange af jer nok kender. Det er Ejgil Westergaards skulptur, som står uden for studieområdet over mod Christinelystskolen, og den har altså samme ophavsmand som den lyttende dreng her i Hullet og Strengene brast her til venstre for scenen. Langskibet, fugleflugten, havdyrene hedder værket. Westergaard har ikke helt kunnet bestemme sig for en titel, og det er også en skulptur der sender tanker og fantasien på arbejde. Hvad forestiller skulpturen? Et skib? En svane? Et havuhyre? Selv synes jeg at skulpturen minder om en bølge der slår op over stranden, men jeg er ikke sikker, og det er netop det skønne og interessante ved skulpturen. Den forestiller noget, men man fanger aldrig helt motivet, hvad den skal blive til. Sådan er det også med jer: Det er endnu uklart for mange af jer hvad motivet i jeres liv skal være, og det er helt ok. Mange af jer der sidder her foran mig har sikkert hørt jeres forældre stille det velmente spørgsmål: Hvad skal det hele bruges til? Hvad skal det blive til? Jeg forstår godt at de stiller det spørgsmål. Jeres forældre bekymrer sig om jer, vil at det skal gå jer godt, og at I skal ende et godt sted i livet. Men tag det roligt; det siger jeg også, eller måske mest, til jeres forældre. Selvfølgelig skal de unge mennesker her blive til noget, få en uddannelse, et arbejde, blive voksne. Men først og fremmest skal de blive til nogen, de skal dannes som personer inden de kan træffe valg om hvad de skal livet. Og det er netop hvad man skal bruge en ungdomsuddannelse til – at finde sig selv. I øvrigt er det der med at "blive til noget" vist ved at være forældet snak. De fleste af jer kommer til at skifte job, skifte spor både karrieremæssigt og privat mange gange, mere end jeres forældres generation har gjort. En forudsætning for at I vil klare jer godt igennem livet, vil være at I bliver ved med at lære, ved med at dygtiggøre jer hele livet. Så I må leve med at livets motiv ikke altid er helt klart. I skal nok klare jer godt så længe I gør jer umage, bliver dygtige til det I kaster jer over og bærer gnisten og begejstringen med jer.

Noget som alle der har gået på skolen det seneste år altid vil bære med sig, er de tragiske dødsfald som blev en del af skoleåret. Sidste år på selve dimissionsdagen omkom to unge mænd i en tragisk ulykke. De to unge mænd havde familiemedlemmer, kæreste, venner og bekendte her på skolen, og de ville have været stolte af at se og feste med studenterne både sidste år og i år. Det nåede de ikke, og bedst som vi troede at vi havde oplevet ulykke nok, mistede vi en af vores egne elever, som skulle have siddet her med os i dag med huen på hovedet. Natten før første skoledag kom Klara Ørum Kirk så frygtelig galt afsted at hun senere mistede livet, og vi mistede hende som en afholdt veninde, klassekammerat og elev på skolen. Dødsfaldene har naturligvis præget skoleåret og jer i en grad så mange af jer i dag sikkert også fælder en tåre midt i glæden over jeres huer. Døden hører ikke hjemme der hvor I befinder jer i livet, men I har klaret skoleåret på flotteste vis, og for mig har det været en meget stærk oplevelse at se folk på skolen rykke sammen og støtte

hinanden så flot som I har gjort. Det vidner om at vi har en utrolig stærk skole, og I er blevet stærkere på jeres vej gennem sorgen. I dag sender vi en varm tanke til dem vi mistede og deres pårørende, og forhåbentlig vil I også midt i savnet kunne glæde jer og forundre jer over det fantastiske liv som er blevet jer givet.

Livet ER nemlig forbløffende, forunderligt og fantastisk. Det har jeres skolegang forhåbentlig også åbnet jeres øjne for. Det er nemlig dér al stor kunst og al god videnskab starter: Med en forundring over at vi findes og det mirakel som livet er. Det var dér Lemvigs æresborger og nobelprismodtager Jens Christian Skou startede. Jens Christian Skou døde her i maj måned, bedst som vi var i gang med planlægningen af fejringen af hans 100 års fødselsdag til oktober. Skou var ikke elev her fra gymnasiet (det ville han sikkert have været hvis gymnasiet havde været her), men han voksede op i Lemvig, og vi har naturligvis en mindeplade for ham i gymnasiets solgård. I kan kigge ud i solgården og lette på hatten for Lemvigs nobelprismodtager efter dimissionen. Jens Christian Skou understregede netop i sin selvbiografi med titlen Om heldige valg, at hans forskerkarriere ikke var præget af målrettethed og en fast kurs. Jens Christian Skou fik nobelprisen i kemi uden at være uddannet kemiker. Han ville være kirurg og skulle derfor skrive doktordisputats, hvori han opdagede natrium-kalium-pumpen, et enzym der transporterer natrium- og kaliumioner ind og ud af vores celler, hvorved der skabes elektrisk spænding og nerveimpulser. Skous forskerkarriere var ikke målrettet, han var drevet og grebet af forundring over livet og nød godt af forskerfriheden, hvor han kunne forfølge skøre ideer og opdagelser som ikke umiddelbart kunne anvendes. Forskerfriheden, begejstringen og dygtigheden bragte ham nærmere et svar på en af livets helt store gåder. På samme måde skal I ikke være bekymret over at jeres liv måske mangler retning lige nu. Vær parat til at forfølge jeres interesser, skifte kurs om nødvendigt og frem for alt: Værn om på lediggangen, forundringen og begejstringen. Netop forundring satte Jens Christian Skou i gang. Som han selv siger i sin selvbiografi med titlen Om heldige valg om sin forskning i 1950'erne, hvor han undrede sig over hvor energien blev af når et enzym kaldet ATPase spaltes et fosfat i en celle: Det var en undren, der fik vidtgående konsekvenser for min fremtid, og førte til, at jeg mange år senere fik Nobelprisen. Undren kan føre os frem i livet både professionelt og privat.

I ved godt at Lemvig Gymnasium holder af lediggang. Lediggangsstenen hilser os velkommen hver morgen og minder os om at skole betyder lediggang, og at lediggang er en forudsætning for at kunne begejstres. Ser man på hvordan der tales om unge mennesker og især det almene gymnasium i dag, er der dog ikke megen forståelse for denne tilgang til at lave skole. Der tales mere om skærpede adgangskrav, uddannelsesloft, at unge skal være målrettede og komme hurtigt igennem studierne, så de kan blive gode og effektive tandhjul i statens økonomiske urværk. I skal selvfølgelig ud og udfylde jeres plads i samfundet, men skoledebatten og det politiske fokus er ellers præget af en snæk målrettethed og det man med et moderne danske ord kalder anvendelsesorienteringen, altså igen: hvad kan man bruge det til? Jens Christian Skou var aldrig blevet nobelprismodtager hvis han havde lyttet til nutidens politiske mantra. Så der er en underjordisk forbindelse mellem lediggangsstenen og mindepladen for Jens Christian Skou i solgården. Ingen nobelpris uden den frie forskning, ingen skole uden lediggang og friheden til at udvikle sig personligt gennem sine studier. Det er også derfor vi som fællesskab her efter talerne skal synge sangen Sommerens Ø, som handler om at kunne dykke ned i dagenes dyb og lukke sig

om de enkle og evige ting. Sangen handler kort sagt om at være i nuet og at sætte pris på det der evigt og enkelt. Piet Heins smukke digt er netop en fin påmindelse om at sætte pris på livet mens man har det og at skabe lykke ved at være i nuet ligesom I skal være i nuet i dag. Apropos det med at leve i nuet, må jeg lige vende tilbage til Ludvig Holberg og Niels Klim. Niels Klim kommer på sin underjordiske rejse gennem landene Cambara og Spelek. I det første land bliver indbyggerne alle kun fire år gamle, i det andet land bliver de 400! Hvem får nu mest ud af livet? Det gør indbyggerne i Cambara fordi de formår at bruge de fire år godt på at komme til fuld udfoldelse. Gennem de fire år stod de altid på spring, som Holberg siger, mens indbyggerne i Spelek levede livet som om de aldrig skulle dø, som om livet var evigt, og derfor blev de dovne. Holberg runder af med denne læresætning: Livet kan kaldes kort fordi vi spilder størstedelen af det på driverliv og nydelser, men det ville være langt nok hvis vi anvendte tiden bedre. Kære studenter, sørg for at få det bedste ud af den korte tid som er jer givet.

Inden jeg runder talen af, er jeg nødt til at komme ind en diskussion der har fyldt meget i medierne og på lærerværelset her i foråret: Er det faglige niveau faldet i gymnasiet?

Undervisningsministeren og mange lærere har haft en formodning om at eleverne i det danske gymnasium er mindre dygtige, end de var for 50 år siden. Ministeren nedsatte derfor en kommission, der skulle se på om det faglige niveau var faldet. Man besluttede sig for at tage udgangspunkt i fagenes læreplaner – altså lovene om hvad I skal lære. Der må man da kunne få vished for sagen. Det viste sig at det faglige niveau ikke var faldet. Jo, på nogle områder, men der var også kommet mange nye krav og forventninger til hvad en gymnasieelev skal kunne. Problemet er at man ikke kan bruge fagenes læreplaner som bevis for hvordan det går med fagligheden i gymnasiet. Fagligheden kan godt være udvandet, selvom fagenes love er blevet mere ambitiøse. Jeg tror, at de fleste lærere kender til følelsen af, at det kan være ret svært at leve op til de store ambitioner med jeres år på gymnasiet, men vi kan da konkludere at politikernes ambitioner i hvert fald ikke fejler noget. Jeg tror gerne at fagligheden er faldet på nogle områder. Så meget respekt har jeg trods alt for de lærere som har været i sektoren i 30 år eller mere og hævder at eleverne ikke kan det samme som tidligere. Men jeg vil også hævde at en dygtig gymnasieelev i dag kan mere end tidligere tiders gymnasieelever. Har man for alvor lært at reflektere over fagenes metoder i AT eller DIO, så har man virkelig tilegnet sig indsigt i hvordan videnskab bedrives. Problemet er bare at man har sat alt for store tværfaglige brød op for de fleste af jer, og det har kostet på det man kalder kernefagligheden. Fagenes læreplaner og kravene til jer er blevet alt for komplicerede til at I kan leve op til dem på en ordentlig måde, og det ville efter min mening være meget bedre at bruge energien på det vi kalder kernefagligheden, altså kundskaberne i stedet for de luftige kompetencer. Det har man rettet op på for de elever der går i 1.g lidt endnu, og det er godt nok. Nutidens ungdom er ikke mere doven eller ugidelig i skolen end ungdommen altid har været. I er gode nok. Problemet er de krav man stiller til jer på uddannelsen. Og så lever I i en tid hvor I har meget mere at se til uden for skolen end tidligere generationer, og det er et problem for nogle af jer. Det er blevet ret kompliceret at være ung. Fritidsarbejde, fritidsinteresser, familie, fester, kæreste og venner og så de evindelige sociale medier og Netflix som får jer til at ligge vågne om natten – dét er udfordringen for ikke blot jer, men for hele nationen. Hvad angår det faglige niveau: I er lige så dygtige som eleverne var for 20 år siden på mange områder – og det siger jeg

som blev student for netop 20 år siden i dag. Mit afsluttende ønske for jer og for jeres lærere er at det må blive mere simpelt, mere enkelt at være både gymnasieelev og offentlig ansat. Vi skal have flere nemme løsninger i skoleverdenen og i livet generelt.

Nu er tiden kommet til at sende jer afsted. Ud i verden, ud for at fortsætte den undren som den evige 1.g'er her ved siden af jer har plantet i jer. Ud i verden hvor det vil gå jer godt, for efter skoletiden her på Lemvig Gymnasium er jeg ikke bange for at give jer videre. En god gave – og I er en gave – er nemlig det eneste vi altid ejer. Derfor dimitterer jeg jer og giver jer væk med den romerske digter Martials korte vers om at give noget fra sig og alligevel eje det for evigt:

Unddraget uheld og held er hvad du gi'r dine venner
Eneste rigdom du har altid, er den du gi'r væk.

Med de ord dimitterer jeg jer som studenter fra Lemvig Gymnasium anno 2018. Tillykke!